

COMPLIANCE W SPÓŁKACH PUBLICZNYCH

Praktyczny przewodnik

Alicja Piskorz-Szpytka, Agnieszka Nalazek

COMPLIANCE W SPÓŁKACH PUBLICZNYCH

Praktyczny przewodnik

Alicja Piskorz-Szpytka, Agnieszka Nalazek

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

PIKTOGRAMY

wskazują ważne elementy
książki i ułatwiają
ich odnalezienie



Ważne



Przykłady



Podstawa prawna
Kontekst prawny



Pytania
Zadania



Rozwiązania
Odpowiedzi



Stanowisko stron
Pogląd



Orzecznictwo



Literatura



Historia



Nowe przepisy



Wiadomości
dodatkowe



Informacje powiązane,
odesłanie

Stan prawny na 1 stycznia 2023 r.

Wydawca
Anna Kubuj-Kacperek

Redaktor prowadzący
Kinga Zając

Opracowanie redakcyjne
Trzy kropki Joanna Maź

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne części książki napisały:

Alicja Piskorz-Szpytka – część ogólna I rozdział 2, rozdział 4 pkt 1–6, 8, 9, rozdział 5;
część ogólna II rozdziały 1, 3; część szczegółowa I rozdział 1 pkt 5;
część szczegółowa II

Agnieszka Nalazek – część ogólna I rozdziały 1, 3, rozdział 4 pkt 7, rozdział 6;
część ogólna II rozdziały 2, 4–6; część szczegółowa I rozdział 1 pkt 1–4,
rozdział 2

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przystępujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2023

ISBN 978-83-8286-825-8

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	17
---------------------	----

Wstęp	31
-------------	----

Część ogólna I

ZASADY UTWORZENIA I UTRZYMYWANIA SKUTECZNIE FUNKCJONUJĄCEGO SYSTEMU COMPLIANCE

Rozdział 1

Wprowadzenie	43
1. Definicja compliance	43
2. System compliance	46
3. Modele kształtowania systemu compliance	47
4. Znaczenie compliance w spółkach publicznych	49

Rozdział 2

Podstawa utworzenia i utrzymywania systemu compliance w spółkach giełdowych	51
1. Obowiązek należytego zarządzania organizacją	51
2. System compliance w Dobrych Praktykach 2021	53
3. Obowiązki informacyjne w zakresie stosowania zasad ładu korporacyjnego	54
4. Ocena rady nadzorczej stosowania zasad ładu korporacyjnego i sposobu realizacji obowiązków informacyjnych	61
5. Zalecenia dotyczące utworzenia i utrzymywania systemu compliance zawarte w DPSN 2021	62

Rozdział 3

Zasady tworzenia, utrzymywania i ulepszania systemu compliance	67
1. Cel wdrożenia i utrzymania systemu compliance	67
2. Projektowanie systemu compliance	68

2.1. Normy międzynarodowe jako wsparcie w projektowaniu systemu zarządzania zgodnością w spółkach publicznych	68
2.2. Naczelne zasady projektowania systemu zarządzania zgodnością	69
2.3. Elementy procesu projektowania systemu compliance	70
2.4. Kontekst organizacji	72
2.4.1. Określenie kontekstu spółki publicznej oraz jej zobowiązań compliance	72
2.4.2. Ocena ryzyka braku zgodności	76
2.5. Przywództwo oraz zaangażowanie kadry kierowniczej	77
2.6. Właściwa struktura organizacyjna	78
2.7. Kluczowe systemy i funkcje wewnętrzne	80
2.8. Podział uprawnień i obowiązków w spółce publicznej, w tym dotyczących funkcji compliance	81
2.8.1. Podział uprawnień i obowiązków w spółce publicznej związanych z compliance	81
2.8.2. Ukształtowanie funkcji compliance	83
3. Wprowadzenie systemu compliance	85
4. Utrzymanie systemu compliance	87
5. Ulepszanie systemu compliance	88

Rozdział 4

Podział obowiązków w zakresie realizacji funkcji compliance	91
1. Uwagi ogólne	91
2. Zalecenia dotyczące sposobu rozumienia funkcji compliance	94
3. Raportowanie (pionowy przepływ informacji) jako element skutecznej kontroli funkcjonowania systemu compliance	98
4. Zarząd	102
4.1. Kompetencja zarządzania spółką	102
4.2. Utworzenie i utrzymywanie skutecznie funkcjonującego systemu compliance	103
4.3. Zapewnienie właściwej organizacji spółki jako niezbędny element skutecznie funkcjonującego systemu compliance	108
4.4. Raportowanie i ocena funkcjonowania systemu compliance	111
5. Kierownictwo	116
6. Osoby odpowiedzialne za funkcję audytu wewnętrznego	118
6.1. Znaczenie i działalność audytu wewnętrznego	118
6.2. Zalecenia w zakresie utworzenia i utrzymywania audytu wewnętrznego	120
6.3. Zadania z zakresu compliance	122
7. Inspektor Ochrony Danych Osobowych	124
8. Rada nadzorcza	127
8.1. Kompetencja nadzorcza	127

8.2. Monitorowanie i ocena funkcjonowania systemu compliance	133
8.3. Źródła informacji, na podstawie których rada nadzorcza dokonuje okresowej oceny funkcjonowania systemu compliance	136
8.4. Sporządzenie rocznego sprawozdania wraz z oceną funkcjonowania systemu compliance	139
8.5. Weryfikacja oświadczeń o stosowaniu zasad ładu korporacyjnego	142
9. Komitet audytu	143
9.1. Znaczenie i podstawa prawna powołania	143
9.2. Zasady działania	146
9.3. Monitorowanie i ocena funkcjonowania systemu compliance	148

Rozdział 5

Organizacja i zadania jednostki compliance	153
1. Sposób delegacji funkcji compliance	153
2. Gwarancje należytej realizacji funkcji compliance	156
2.1. Uwagi ogólne.....	156
2.2. Niezależność organizacyjna: usytuowanie w organizacji i dostęp do organów statutowych.....	158
2.3. Zasady dotyczące kształtowania wynagrodzenia.....	160
2.4. Unikanie konfliktu interesów.....	161
2.5. Zasoby konieczne do realizacji funkcji compliance.....	163
2.6. Odpowiedni zakres kompetencji	163
2.7. Uprawnienia.....	167
3. Obowiązki jednostki compliance.....	168
3.1. Uwagi ogólne.....	168
3.2. Zalecane rozwiązania	172
3.3. Dodatkowe obowiązki jednostki compliance	175
4. Komunikacja w systemie compliance.....	177
4.1. Znaczenie i podstawowe zasady prowadzenia komunikacji.....	177
4.2. Szkolenia	179
4.3. Komunikacja w sytuacji kryzysowej	182
5. Realizacja funkcji kontrolnej	183
6. Realizacja funkcji zarządzania ryzykiem braku zgodności.....	188
7. Doradztwo i bieżąca pomoc.....	194
8. Zasady przeprowadzania kontroli.....	196
8.1. Proces kontroli.....	196
8.2. Planowanie	198
8.3. Przygotowanie jednostkowych kontroli.....	202
8.4. Wszczęcie kontroli.....	203
8.5. Przebieg kontroli	203
8.6. Protokół z kontroli	205
8.7. Zalecenia pokontrolne	207

8.8. Dziennik kontroli wewnętrznych	208
8.9. Udokumentowanie zasad dotyczących procesu kontroli	208
9. Raportowanie	210
10. Regulamin działania jednostki compliance	215

Rozdział 6

Compliance w spółkach notowanych na NewConnect	217
1. Podstawa regulacyjna implementacji systemu compliance w spółkach NewConnect.....	217
2. Odmienność regulacyjna w spółkach NewConnect	219
2.1. Informacja poufna w spółkach NewConnect	219
2.2. Obowiązki spółki NewConnect wynikające z ustawy o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych.....	225
2.3. Informacje bieżące w spółkach NewConnect	226
2.4. Raporty okresowe spółek NewConnect	237
2.5. Najczęstsze błędy dotyczące raportów okresowych spółek NewConnect.....	240
2.6. Dobre praktyki spółek NewConnect.....	242
3. Kształt systemu compliance w spółkach NewConnect	250
4. Obowiązki i znaczenie Autoryzowanego Doradcy oraz zasady współpracy ze spółką	252
4.1. Obowiązek zawarcia umowy z Autoryzowanym Doradcą	252
4.2. Rola i obowiązki Autoryzowanego Doradcy.....	254
5. Obowiązki i uprawnienia oficera compliance w spółkach NewConnect....	256

Część ogólna II

ELEMENTY SYSTEMU COMPLIANCE

Rozdział 1

Polityka compliance i pozostałe regulacje wewnętrzne istotne dla zapewnienia zgodności działania	263
1. Informacje ogólne.....	263
2. Struktura regulacji wewnętrznych.....	272
3. Tworzenie polityki compliance z uwzględnieniem wymogów i zaleceń normy ISO 37301	274
4. Zalecana struktura polityki compliance	275

Rozdział 2

System poufnego zgłaszania informacji o nieprawidłowościach (whistleblowing).....	281
1. Zakres i cel obowiązków.....	281

2. Etapy implementacji systemu whistleblowing	286
2.1. Dedykowanie zasobów koniecznych do powstania oraz obsługi systemu whistleblowing.....	289
2.2. Ustanowienie kanałów zgłoszeń w ramach systemu whistleblowing...	290
2.3. Ustanowienie procedury zgłoszeń wewnętrznych	292
2.4. Prowadzenie postępowań wyjaśniających oraz prowadzenie rejestru zgłoszeń.....	295
2.5. Komunikowanie systemu whistleblowing.....	296

Rozdział 3

System zarządzania konfliktami interesów	297
1. Znaczenie.....	297
2. Definicja konfliktu interesów	298
3. Źródło obowiązku unikania lub ujawniania konfliktów interesów przez członków organizacji.....	299
4. Podstawa utworzenia i utrzymywania systemu zarządzania konfliktami interesów	302
5. Zalecenia w zakresie utworzenia i utrzymywania systemu zarządzania konfliktami interesów	302
5.1. Zaprojektowanie systemu zarządzania konfliktami interesów	302
5.2. Podstawowe zasady zarządzania konfliktami interesów.....	304
5.3. Rozwiązania ułatwiające identyfikację konfliktów interesów	307
5.4. Typowe sytuacje wskazujące na możliwość wystąpienia konfliktu interesów	309
6. Mechanizmy kontrolne.....	310
6.1. Uwagi ogólne.....	310
6.2. Nakaz powstrzymywania się od udziału w podejmowaniu decyzji lub wykonywaniu czynności	313
6.3. Ograniczenia związane z zajmowaniem się interesami konkurencyjnymi	315
6.4. Ograniczenia związane z prowadzeniem innego rodzaju aktywności zawodowych niż zajmowanie się interesami konkurencyjnymi	320
6.5. Ograniczenia związane z pełnieniem funkcji w organach innych spółek	323
6.6. Ograniczenia związane z wykorzystywaniem szans biznesowych.....	324
6.7. Zbieranie danych osobowych na temat relacji pozasłużbowych (personalnych)	325
7. Zawieranie transakcji z podmiotami powiązаныmi	327
8. Obowiązek ujawniania konfliktów interesów	330
9. Działania podejmowane po ujawnieniu konfliktu interesów	333
10. Rejestr konfliktów interesów	335
11. Procedura zarządzania konfliktami interesów	337
12. Rola jednostki compliance	339

Rozdział 4

System zarządzania ryzykiem korupcji	343
1. Podstawa wdrożenia i utrzymania	343
2. System zarządzania ryzykiem korupcji w spółce publicznej	348
3. Kodeks antykorupcyjny	352
4. Szkolenia antykorupcyjne	354
5. Klauzule antykorupcyjne stosowane w umowach	356
6. Wręczanie i przyjmowanie upominków	357
7. Działania sponsoringowe oraz darowizny	358
8. Kontrola organów ścigania w spółce	360
9. Dokumentowanie, audyt systemu zarządzania ryzykiem korupcji i jego stały rozwój	361

Rozdział 5

Weryfikacja partnerów biznesowych	363
1. Znaczenie, podstawa wdrożenia i utrzymania	363
2. Kontekst organizacji w procesie weryfikacji partnerów biznesowych	365
3. Źródła informacji o partnerach biznesowych	367
4. Zakres weryfikacji partnerów biznesowych	368
5. Weryfikacja partnerów biznesowych – elementy procedury	371

Rozdział 6

Kodeks etyki	375
1. Znaczenie	375
2. Podstawa oraz sposób wdrożenia	376
3. Procedura wewnętrzna	376
4. Rola jednostki compliance	380

Część szczegółowa I**COMPLIANCE W SPRAWACH KORPORACYJNYCH I GRUPACH
KAPITAŁOWYCH****Rozdział 1**

Compliance w sprawach korporacyjnych	385
1. Organizacja i działanie zarządu spółki	385
1.1. Wymogi stawiane członkom zarządu	385
1.2. Obowiązki związane z organizacją, przeprowadzeniem posiedzeń oraz podejmowaniem uchwał przez zarząd	395
1.3. Odpowiedzialność zarządu spółki i sankcje	402
1.4. Rola jednostki compliance	404
2. Organizacja i działanie rady nadzorczej	408
2.1. Wymogi stawiane członkom rady nadzorczej	408

2.2. Obowiązki związane z organizacją, przeprowadzeniem posiedzeń oraz podejmowaniem uchwał rady nadzorczej.....	415
2.3. Odpowiedzialność i sankcje	424
2.4. Rola jednostki compliance	429
3. Organizacja i przebieg walnego zgromadzenia.....	432
3.1. Stacjonarne walne zgromadzenie.....	432
3.2. E-walne zgromadzenie	437
3.3. Procedura wewnętrzna związana z e-walnym zgromadzeniem	438
3.4. Obowiązki związane z organizacją i przeprowadzeniem walnego zgromadzenia.....	439
3.5. Procedura wewnętrzna	445
4. Obowiązki dotyczące sporządzenia polityki wynagrodzeń i przyjęcia sprawozdania o wynagrodzeniach.....	447
4.1. Cel oraz podstawa nałożenia obowiązku.....	447
4.2. Zakres zastosowania regulacji.....	449
4.3. Sposób przyjęcia polityki wynagrodzeń.....	450
4.4. Treść polityki wynagrodzeń w świetle ustawy o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych	451
4.5. Treść polityki wynagrodzeń w świetle Dobrych Praktyk 2021	454
4.6. Sprawozdanie o wynagrodzeniach	455
4.7. Odpowiedzialność i sankcje	457
4.8. Rola jednostki compliance	458
5. Obowiązki dotyczące wypłaty dywidendy	460
5.1. Uwagi ogólne.....	460
5.2. Propozycja podziału zysku	461
5.3. Zwołanie zwyczajnego walnego zgromadzenia	463
5.4. Podjęcie decyzji w sprawie podziału zysku przez zwyczajne walne zgromadzenie	464
5.5. Wymagane elementy uchwały zwyczajnego walnego zgromadzenia	466
5.6. Przekazywanie informacji niezbędnych do obsługi procesu wypłaty dywidendy do KDPW.....	467
5.7. Obowiązki informacyjne związane z procesem podziału zysku i polityką dywidendową	468
5.8. Rola jednostki compliance.....	469

Rozdział 2

Compliance w grupach kapitałowych.....	471
1. Istota wdrożenia compliance w grupie kapitałowej	471
2. Sposób implementacji systemu compliance w grupie kapitałowej.....	472
3. Przepływ informacji w grupie kapitałowej.....	474
3.1. Znaczenie przepływu informacji w grupie kapitałowej	474

3.2. Przepływ informacji w grupie kapitałowej w modelu Kodeksu spółek handlowych	475
3.3. Przepływ informacji w grupie spółek w świetle Kodeksu spółek handlowych	481
3.4. Przepływ informacji w grupie kapitałowej związany z obowiązkami raportowymi	482
3.5. Przepływ informacji w grupach kapitałowych z udziałem Skarbu Państwa	486
3.6. Przepływ informacji w grupie kapitałowej w świetle RODO	488

Część szczegółowa II

COMPLIANCE W ZAKRESIE KOMUNIKACJI Z INWESTORAMI ORAZ REALIZACJI OBOWIĄZKÓW, KTÓRYCH CELEM JEST OCHRONA INWESTORÓW NA RYNKU KAPITAŁOWYM

Rozdział 1

Polityka informacyjna	495
1. Znaczenie i zakres polityki informacyjnej.....	495
2. Zalecenia dotyczące prowadzenia komunikacji zewnętrznej	497
3. Zakaz wprowadzania w błąd i bezprawnego ujawniania informacji poufnych	500
3.1. Nadużycia na rynku kapitałowym w kontekście prowadzonej polityki informacyjnej	500
3.2. Manipulacja na rynku oparta na informacjach	501
3.3. Bezprawne ujawnianie informacji poufnych.....	502
4. Zamieszczanie informacji na stronie internetowej	503
5. Przekazywanie informacji podczas spotkań.....	510
6. Przekazywanie informacji poszczególnym grupom uczestników rynku kapitałowego.....	513
6.1. Przekazywanie informacji akcjonariuszom	513
6.2. Przekazywanie informacji inwestorom.....	519
6.3. Przekazywanie informacji przedstawicielom mediów	521
7. Wyznaczenie jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za przekazywanie informacji.....	523
8. Regulacja wewnętrzna	525
9. Rola jednostki compliance	528

Rozdział 2

Obowiązki raportowe	533
1. Zakres.....	533
2. Zasady przekazywania informacji za pośrednictwem ESPI	534
3. Wyznaczenie operatora	536

4. Zasady przesyłania raportów za pośrednictwem ESPI	539
5. Obowiązek przekazywania informacji bieżących i okresowych	543
5.1. Zasady ogólne	543
5.2. Raporty bieżące, ich obligatoryjna treść oraz terminy ich przekazywania	545
5.3. Raporty okresowe, ich obligatoryjna treść oraz terminy ich przekazywania	548
6. Obowiązek przekazywania raportów bieżących na podstawie ustawy o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych	553
7. Sankcje za naruszenie obowiązków raportowych	557
8. Regulacja wewnętrzna	561
9. Rola jednostki compliance	565

Rozdział 3

Obowiązki z rozporządzenia MAR	569
1. Zakres i cel obowiązków	569
2. Obowiązek podania do publicznej wiadomości informacji poufnych	573
2.1. Zakres i cel obowiązku	573
2.2. Definicja informacji poufnej	575
2.3. Proces identyfikacji informacji poufnej	579
2.4. Zamieszczanie informacji poufnych na stronie internetowej	588
2.5. Sankcje za naruszenie obowiązku podania do publicznej wiadomości informacji poufnej	589
3. Opóźnianie podania do publicznej wiadomości informacji poufnych	594
3.1. Zakres i cel uprawnienia do opóźnienia podania do publicznej wiadomości informacji poufnych	594
3.2. Warunki umożliwiające opóźnienie podania do publicznej wiadomości informacji poufnej	594
3.3. Podjęcie decyzji o opóźnieniu podania do publicznej wiadomości informacji poufnej	598
3.4. Nadzór nad zapewnieniem spełniania warunków opóźnienia	600
3.5. Publikacja informacji poufnej, której podanie do publicznej wiadomości zostało opóźnione	601
3.6. Powiadomienie KNF o opóźnieniu podania do publicznej wiadomości informacji poufnej	602
3.7. Sankcje za naruszenie obowiązków związanych z opóźnieniem podania do publicznej wiadomości informacji poufnej	604
4. Obowiązki dotyczące sporządzania listy osób mających dostęp do informacji poufnych (listy insiderów)	605
4.1. Zakres i cel obowiązku	605

4.2. Sporządzanie listy insiderów	606
4.3. Rozporządzenie wykonawcze 2022/1210	608
4.4. Aktualizacja listy insiderów.....	611
4.5. Dokonanie pouczenia osób wpisywanych na listę insiderów	612
4.6. Udostępnienie listy insiderów na żądanie KNF.....	615
4.7. Przechowywanie listy insiderów.....	615
4.8. Sankcje za naruszenie obowiązków związanych z prowadzeniem listy insiderów	616
5. Obowiązki związane z transakcjami dokonywanymi przez osoby pełniące obowiązki zarządcze i osoby blisko z nimi związane	617
5.1. Zakres i cel obowiązków	617
5.2. Definicje osób pełniących obowiązki zarządcze i osób blisko związanych	619
5.3. Obligatoryjna treść powiadomienia o transakcji.....	621
5.4. Sposób przekazania powiadomienia o transakcji	621
5.5. Obowiązek poinformowania osób pełniących obowiązki zarządcze o obowiązkach wynikających z art. 19 rozporządzenia MAR	623
5.6. Obowiązek sporządzenia listy osób pełniących obowiązki zarządcze i osób blisko z nimi związanych.....	625
5.7. Obowiązek przekazania do publicznej wiadomości informacji zawartych w powiadomieniu o transakcji	627
5.8. Sankcje za naruszenie obowiązków związanych z zawieraniem transakcji przez osoby pełniące obowiązki zarządcze.....	629
6. Zakaz dokonywania transakcji w okresie zamkniętym	630
6.1. Zakres i cel zakazu	630
6.2. Uprawnienie do wyrażenia zgody na dokonanie transakcji w okresie zamkniętym	631
6.3. Sankcje za naruszenie wymogów związanych z udzieleniem zgody na dokonanie transakcji w okresie zamkniętym	634
7. Regulacje wewnętrzne	635
8. Rola jednostki compliance	637

Rozdział 4

Obowiązki związane z zawieraniem istotnych transakcji z podmiotami

powiązanymi.....	645
1. Zakres i cel obowiązków.....	645
2. Istotna transakcja	646
3. Podmiot powiązany.....	648
4. Zgoda rady nadzorczej.....	650
5. Zgoda walnego zgromadzenia	652
6. Obowiązek zamieszczania na stronie internetowej informacji o zawarciu istotnej transakcji	653

7. Wyłączenia stosowania obowiązków.....	655
8. Okresowa ocena zawartych typowych istotnych transakcji	656
9. Transakcje między podmiotem powiązaniem spółki giełdowej a spółką będącą jej podmiotem zależnym.....	658
10. Regulacje wewnętrzne	659
11. Rola jednostki compliance	662
Bibliografia	665

WSTĘP

Spółki publiczne działają w skomplikowanym i dynamicznie zmieniającym się otoczeniu prawnym oraz regulacyjnym. Podlegają one wielu specyficznym obowiązkom prawnym i pozaprawnym, których adresatami są tylko one albo tylko niektóre z nich, np. spółki giełdowe¹. Jednocześnie mają do nich zastosowanie standardowe obowiązki obciążające wszystkie podmioty prowadzące działalność gospodarczą i zatrudniające pracowników (np. w zakresie ochrony danych osobowych, prawa pracy czy prawa kontraktów). Niejednokrotnie podlegają one również przepisom prawa i regulacjom branżowym związanym ze szczególnym rodzajem działalności gospodarczej, którą prowadzą. Może się przy tym zdarzyć, że konkretna spółka publiczna prowadzi działalność regulowaną powodującą nakładanie się na siebie więcej niż jednego „reżimu” normatywnego nadzorowanego przez KNF. Przykładowo taka spółka może być jednocześnie bankiem albo firmą inwestycyjną.

Z uwagi na powyższe spółki publiczne potrzebują skutecznych narzędzi i rozwiązań pozwalających wyeliminować albo chociaż istotnie obniżyć możliwość występowania różnego rodzaju ryzyk naruszenia przepisów prawa, norm etycznych i dobrowolnie przyjętych do stosowania standardów postępowania, jakie związane są z prowadzeniem przez nie działalności gospodarczej. Rozwiązania te, ujęte w sformalizowane i usystematyzowane procesy objęte systemem zapewnienia zgodności działania (systemem compliance), nie tylko powinny zminimalizować ryzyko poniesienia sankcji prawnych czy regulaminowych, lecz także mieć na celu budowanie renomy spółki jako podmiotu działającego transparentnie, zgodnie z prawem, regulacjami branżowymi i normami etycznymi, co pozytywnie wpływa na jej wizerunek i odbiór przez pracowników, partnerów biznesowych, inwestorów oraz KNF. Dla spółki publicznej szczególnie bowiem istotne jest, aby inwestorzy darzyli ją zaufaniem, co stanowi fundament efektywnie działającego rynku kapitałowego oraz zapewnia możliwość prowadzenia przez nią działalności. Posiada ona wielu interesariuszy, często kierujących się różnymi interesami, których uzasadnione i racjonalne oczekiwania powinny

¹ W niniejszej publikacji określenie „spółki giełdowe” używane jest w odniesieniu do spółek publicznych, których instrumenty finansowe są przedmiotem obrotu na rynku regulowanym. Nie dotyczy ono zatem spółek, których instrumenty finansowe notowane są wyłącznie na rynkach NewConnect i Catalyst.

być w miarę możliwości realizowane, co również powinno być celem ustanowionego systemu zapewnienia zgodności działania.

W celu przedstawienia zaleceń i rozwiązań praktycznych dla spółek publicznych w zakresie zasad tworzenia i stałego utrzymywania skutecznie działających systemów compliance stworzone zostało niniejsze opracowanie. Ma ono charakter praktyczny, a nie teoretyczny. Nie było bowiem zamierzeniem autorek kompleksowe zinterpretowanie analizowanych przepisów prawa, a zaprezentowanie kierunkowych rozwiązań lub zaleceń w zakresie zapewnienia zgodności działania, które zawsze muszą zostać dostosowane z uwzględnieniem zasady adekwatności (proporcjonalności) do sytuacji i specyfiki działania konkretnego podmiotu. Publikacja nie bazuje na źródłach naukowych, ale przede wszystkim na wiedzy i doświadczeniach autorek oraz na praktyce rynkowej i nadzorczej. Autorki opierały się na rynkowych standardach postępowania, zbiorach zasad ładu korporacyjnego, rekomendacjach organizacji działających na rynku kapitałowym (SEG) oraz na rekomendacjach i stanowiskach krajowego i unijnego organu nadzorczego, tj. KNF i ESMA. Często także zwracano uwagę na sposób postępowania w opisywanych obszarach innych spółek publicznych. Ze względu na fakt, że zamieszczają one na swoich stronach internetowych niektóre obowiązujące w ich organizacji procedury, opisują podstawowe zasady compliance oraz przekazują do wiadomości publicznej raporty okresowe i bieżące, możliwe było przanalizowanie stosowanych przez nie rozwiązań i na ich podstawie zarekomendowanie tych, które w ocenie autorek zostały uznane za pożądane praktyki. Starano się wyeksponować praktyczne wyjaśnienia stosowania przepisów obciążających spółki publiczne, zaprezentowane zwłaszcza przez KNF. W niektórych fragmentach przywołano też najistotniejsze, z punktu widzenia autorek, orzeczenia sądowe, które mogą mieć wpływ na adaptowane w praktyce rozwiązania compliance. Opracowanie jest kierowane do spółek publicznych, ale w wielu fragmentach skupiono się na przepisach prawa i regulacjach, których adresatami są spółki giełdowe. Odmienności w zakresie obowiązków prawnych i pozaprawnych ciążyących na spółkach NewConnect – co z kolei wpływa na treść zaleceń utworzenia i utrzymywania systemów compliance przez te podmioty – zostały zbiorczo przedstawione w odrębnym fragmencie, tj. w rozdziale 6 części ogólnej I niniejszego opracowania.

Zamierzeniem autorek było stworzenie praktycznego i syntetycznego przewodnika po zasadach i zaleceniach dotyczących utworzenia i utrzymywania skutecznie funkcjonujących systemów compliance w codziennej pracy i wykonywaniu obowiązków służbowych przez członków zarządu i rad nadzorczych, pracowników jednostek compliance i pozostałych jednostek biorących udział w kontrolowaniu procesów funkcjonujących w spółce. Opracowanie jest przeznaczone również dla wszystkich pozostałych osób zaangażowanych w działalność spółki, które chcą poznać zasady funkcjonowania systemów zapewnienia zgodności działania, a także osób zajmujących się w praktyce szeroko rozumianą problematyką compliance. Ponadto ze względu na przedstawienie wielu rozwiązań i zasad o charakterze uniwersalnym może być ono pomocne podczas

Część ogólna I

**ZASADY UTWORZENIA I UTRZYMYWANIA
SKUTECZNIE FUNKCJONUJĄCEGO SYSTEMU
COMPLIANCE**

Rozdział 1

WPROWADZENIE

1. Definicja compliance

Pojęcie compliance rozumiane jest w sposób szeroki – nie tylko jako zgodność działalności organizacji z przepisami prawa (*legal compliance*), które jest ona zobowiązana stosować, lecz także z regulacjami *soft law*, a zatem normami dobrowolnie przyjętymi do stosowania oraz regulacjami wewnętrznymi. Taki sposób rozumienia compliance przyjęty jest w nowej normie ISO 37301:2021 Compliance Management Systems (pkt 3.26 w zw. z pkt 3.25), a na gruncie polskich przepisów prawa przykładowo w art. 9c ust. 1 pkt 4 pr. bank. Przepis ten przewiduje, że jednym z celów systemu kontroli wewnętrznej jest zapewnienie zgodności działania banku z przepisami prawa, regulacjami wewnętrznymi i standardami rynkowymi. Podobna definicja compliance znajduje się także w rekomendacjach adresowanych przez KNF do banków, np. w Rekomendacji H, w której zdefiniowano zapewnianie zgodności jako „zapewnianie przestrzegania przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz standardów rynkowych”¹. Tak szeroka definicja compliance wynika z faktu, że niejednokrotnie sama zgodność organizacji z przepisami prawa nie jest wystarczająca do ochrony jej reputacji oraz słuszych interesów jej interesariuszy. Mogą one zostać naruszone, doprowadzając do narażenia dobrego imienia spółki publicznej, nawet jeżeli formalnie granice stawiane przez normy prawne nie zostały przekroczone.

W przypadku spółek publicznych compliance będzie oznaczać zatem zgodność działania spółki zarówno z przepisami prawa, jak i normami dobrowolnie stosowanymi, w szczególności z:

- regulacjami przyjmowanymi przez ustawodawcę europejskiego (np. rozporządzenie MAR, RODO);
- regulacjami przyjmowanymi przez ustawodawcę polskiego (np. ustawa o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych, ustawa o obrocie instrumentami

¹ Słowniczek stosowanych pojęć, pkt 35 Rekomendacji H.

finansowymi, rozporządzenie w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim);

- zaleceniami kierowanymi do spółek publicznych (np. stanowiskami ESMA, KNF oraz GPW, Dobrymi Praktykami 2021, a w zakresie dotyczącym spółek NewConnect – Dobrymi Praktykami Spółek NewConnect);
- statutem, regulaminami organów oraz procedurami i politykami wewnętrznymi spółki publicznej;
- zaleceniami branżowymi przyjętymi do stosowania przez spółki publiczne;
- normami przyjętymi wewnątrz w organizacjach (np. kodeksami etyki).

W środowisku międzynarodowym compliance jest obecny od wielu lat. Za miejsce, w którym narodziła się jego idea, uważane są Stany Zjednoczone. W procesie powstania oraz rozwoju compliance najważniejsze wydają się następujące wydarzenia:

- przyjęcie w 1977 r. amerykańskiej ustawy Foreign Corrupt Practices Act (FCPA). Akt ten uchwalono w odpowiedzi na ujawnienie, w następstwie afery Watergate, informacji o rozpowszechnieniu na globalną skalę zjawiska korupcji zagranicznych funkcjonariuszy przez spółki amerykańskie. Był on pierwszą regulacją na świecie, w której korupcja funkcjonariusza zagranicznego została uznana za przestępstwo. Miał na celu powstrzymanie tych praktyk, stworzenie równych szans dla biznesów prowadzonych w sposób uczciwy oraz przywrócenie zaufania społeczeństwa do uczciwości rynku. Stał się on podstawą m.in. do opracowania oraz rozwoju rekomendacji w zakresie **tworzenia oraz implementacji skutecznych programów compliance**²;
- wejście w życie w listopadzie 1991 r. rozdziału 8 The Federal Sentencing Guidelines (FSG), dotyczącego odpowiedzialności karnej podmiotów zbiorowych (*Sentencing of organizations*). **Do okoliczności łagodzących zaliczono wówczas stosowanie efektywnych programów zapobiegania naruszeniom prawa i etyki i wykrywania ich**³. Za oznakę efektywności takiego programu uznawano natomiast m.in. ustanowienie standardów compliance oraz procedur, które miały zastosowanie do pracowników oraz pośredników, a których celem były ograniczenia prawdopodobieństwa zachowań przestępczych;
- zaostrenie federalnych wytycznych, w tym doprecyzowanie elementów efektywnego systemu compliance w następstwie kolejnych afer dotyczących amery-


² FCPA, A Resource Guide to the U.S. Foreign Corrupt Practices Act. Second Edition, by the Criminal Division of the U.S. Department of Justice and the Enforcement Division of the U.S. Securities and Exchange Commission, s. 1 oraz s. 56 i n., <https://www.justice.gov/criminal-fraud/fcpa-resource-guide> (dostęp: 1.01.2023 r.).

³ Federal Sentencing Guidelines, Chapter Eight – Sentencing of organizations, 1991, § 8A1.2 wraz z punktem 3 lit. k komentarza (*commentary*) dotyczącego efektywnego programu zapobiegania i wykrywania naruszeń prawa, https://www.uscourts.gov/sites/default/files/pdf/guidelines-manual/1991/manual-pdf/Chapter_8.pdf (dostęp: 1.01.2023 r.).

kańskich spółek publicznych, m.in. spółki Enron (§ 8B2.1. Effective Compliance and Ethics Program, zmiany Federal Sentencing Guidelines, które weszły w życie w listopadzie 2004 r. oraz następnie w listopadzie 2010 r.).

W rzeczywistości polskich spółek publicznych compliance pojawił się w 2016 r., kiedy to w Dobrych Praktykach 2016 po raz pierwszy wprowadzono zasadę, zgodnie z którą spółka giełdowa powinna utrzymywać skuteczne systemy m.in. zgodności działalności z prawem (zasada III), natomiast rada nadzorcza powinna oceniać skuteczność tego systemu (zasada II.Z.10.1). W podręczniku do DPSN 2016 doprecyzowano przy tym, że system compliance ma służyć nie tylko badaniu zgodności działalności z obowiązującym prawem, lecz także regulacjami wewnętrznymi i dobrowolnie przyjętymi standardami. Przez pojęcie prawa rozumiano bowiem nie tylko ustawy i akty niższego rzędu, lecz także normy branżowe, postanowienia statutu spółki i jej regulaminów. Pojęcie dobrowolnie przyjętych standardów obejmowało natomiast dobre praktyki oraz kodeksy etyki – branżowe lub firmowe⁴. Trend ten jest kontynuowany oraz rozwijany również w ramach Dobrych Praktykach 2021.

W przypadku spółek publicznych o szczególnym charakterze, np. banków, unormowania dotyczące compliance obowiązywały jednak znacznie wcześniej. Przykładowo w Prawie bankowym pojawiły się one w wyniku nowelizacji z 1.04.2004 r. (dodanie nowego wówczas art. 9a). Poszerzała ona obowiązującą wtedy regulację dotyczącą kontroli wewnętrznej i przewidywała, że zapewnienie zgodności działania banku z przepisami prawa i regulacjami wewnętrznymi jest jednym z celów systemu kontroli wewnętrznej⁵.

 Na gruncie krajowym zagadnienia dotyczące efektywnych systemów compliance nabrały w ostatnich latach szczególnego znaczenia w związku z toczącymi się w latach 2018–2019 **pracami nad rządowym projektem ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary**⁶. Projekt ten miał na celu zmianę dotychczasowej, uznawanej za nieefektywną, ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary. Rozszerzał on możliwość przypisania odpowiedzialności podmiotowi zbiorowemu za czyny popełnione przez osoby uprawnione do działania w jego imieniu lub interesie. Wprowadzał m.in. rozwiązania umożliwiające przypisanie takiej odpowiedzialności w przypadku niedochowania należytej staranności m.in. w zakresie organizacji podmiotu. Za przejaw takich nieprawidłowości uznawano m.in. brak implementacji rozwiązań organizacyjnych zapobiegających lub utrudniających popełnienie czynu zabronionego, w tym **brak**

⁴ A. Nartowski, *Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW 2016. Podręcznik*, s. 55 oraz 56, https://www.gpw.pl/pub/GPW/files/PDF/dobre_praktyki/Podrecznik_DPSN_2016_9_03_16.pdf (dostęp: 1.01.2023 r.).

⁵ Art. 1 pkt 9 ustawy z 1.04.2004 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz o zmianie innych ustaw (Dz.U. Nr 91, poz. 870).

⁶ Rządowy projekt ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, wpływ do Sejmu: 11.01.2019 r., <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/agent.xsp?symbol=RPL&Id=RM-10-190-18> (dostęp: 1.01.2023 r.).

wyznaczenia osoby lub komórki organizacyjnej nadzorującej przestrzeganie przepisów i zasad regulujących działalność podmiotu zbiorowego (art. 6 ust. 4 projektu ustawy). Prace nad tym projektem, po skierowaniu go do Sejmu, zostały co prawda zawieszono, niemniej jednak według stanu na 1.01.2023 r. projekt ten w zmienionym kształcie powrócił na ścieżki rządowych prac legislacyjnych⁷. W nowej wersji także zawiera on opisane powyżej rozwiązania (proponowany nowy art. 5b ust. 3 pkt 2 oraz ust. 4 u.o.p.z.), mają one jednak mieć zastosowanie jedynie do największych organizacji (proponowany nowy art. 5a u.o.p.z.).

W odpowiedzi m.in. na prace legislacyjne z roku 2018 dotyczące powyższego projektu, GPW przyjęła **Standardy rekomendowane dla systemu zarządzania zgodnością w zakresie przeciwdziałania korupcji oraz systemu ochrony sygnalistów**. Zawierają one rekomendacje co do sposobu ukształtowania funkcji compliance w spółkach publicznych, a także zalecenia wprowadzenia w spółkach publicznych rozwiązań, które minimalizują ryzyko powstania zachowań nieetycznych sprzyjających korupcji i konfliktowi interesów.

2. System compliance

Od pojęcia compliance należy odróżnić *compliance management systems* (CMS), czyli system zarządzania zgodnością. Jest to całokształt procesów mających na celu zarządzanie szeroko rozumianą zgodnością w działalności danej organizacji. Jego celem jest doprowadzenie do praktycznego stosowania zasad i wartości przyjętych w organizacji, zoperacjonalizowanie ich. Służy on zatem realizacji celów compliance, zwłaszcza zaś zapewnieniu zgodności działalności organizacji.

W taki sposób system zarządzania zgodnością definiuje przede wszystkim norma ISO 37301. Stanowi ona, że system zarządzania zgodnością jest zbiorem powiązanych ze sobą elementów w organizacji przyjętych w celu ustanowienia polityk oraz celów i procesów służących osiągnięciu tych celów. System ten powinien obejmować w szczególności strukturę organizacji, role i odpowiedzialności, planowanie oraz utrzymanie przyjmowanych rozwiązań (pkt 3.4 ISO 37301).

System compliance powinien być dostosowany do danej organizacji, jej wielkości, struktury, rodzaju i złożoności prowadzonej działalności i związanych z nią ryzyk, a zatem zgodnie z normą ISO 37301 powinien przede wszystkim uwzględniać kontekst

⁷ Na dzień 1.01.2023 r. odstąpiono od uchwalenia odrębnej ustawy dotyczącej odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, lecz zaproponowano zmiany do obecnie obowiązującej ustawy (u.o.p.z.). Propozycje zmian objęte są projektem zmiany ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary – projekt z 3.11.2022 r., opublikowany na stronie Rządowego Centrum Legislacji: <https://legislacja.gov.pl/projekt/12363700/katalog/12908952#12908952> (dostęp: 1.01.2023 r.).

organizacji (pkt 4 ISO 37301). Powinien on także odzwierciedlać wartości, cele, strategię oraz ryzyka noncompliance istniejące dla danej organizacji (pkt 4.4 ISO 37301).



System compliance w spółce publicznej został szczegółowo opisany w rozdziale 3 części ogólnej I.

3. Modele kształtowania systemu compliance

W regulacjach prawnych można odnaleźć odmienne postrzeganie strukturalnego umiejscowienia compliance w ramach organizacji. W zależności od obszaru normowania compliance ujmowany jest jako:

- element systemu kontroli wewnętrznej,
- element systemu zarządzania ryzykiem lub
- odrębna funkcja w spółce⁸.

Początkiem postrzegania compliance jako elementu systemu kontroli wewnętrznej, a właściwie jednego z celów tego systemu, było przyjęcie w 1992 r. amerykańskiego modelu kontroli wewnętrznej, zwanego modelem COSO⁹. Definiował on kontrolę wewnętrzną oraz uznawał, że **zapewnienie zgodności z przepisami prawa jest jednym z celów systemu kontroli wewnętrznej**.

Powyższą ideę przyjął także polski ustawodawca w Prawie bankowym, przewidując w art. 9c ust. 1 pkt 4 pr. bank., że **celem** systemu kontroli wewnętrznej jest **zapewnienie m.in. zgodności działania banku z przepisami prawa, regulacjami wewnętrznymi i standardami rynkowymi**. Analogiczne rozumienie usytuowania compliance w organizacji zostało przyjęte w Rekomendacji H. Oparto w niej system kontroli wewnętrznej na anglosaskiej koncepcji *internal control system*, tj. zbiorze mechanizmów kontrolnych zapewniających osiągnięcie ustawowo określonych celów systemu kontroli wewnętrznej. **Jednym z czterech celów tego systemu jest zapewnienie zgodności działania banku z przepisami prawa, regulacjami wewnętrznymi i standardami rynkowymi**. Dodatkowo w rekomendacji tej przyjęto usytuowanie komórki do spraw zgodności **w ramach systemu kontroli wewnętrznej** i traktowanie jej jako kluczowego, obok funkcji kontroli, elementu zapewnienia zgodności w banku. Taki kierunek prowadzi do wzmocnienia pozycji komórki compliance, uwzględniając potrzeby ograniczania stale rosnącego ryzyka braku zgodności.

⁸ Szerzej na ten temat Ł. Cichy, *Funkcja compliance w bankach*, Warszawa 2015, s. 6 i n., https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/Funkcja_compliance_42022.pdf (dostęp: 1.01.2023 r.).

⁹ Raport „Kontrola Wewnętrzna – zintegrowana struktura ramowa” (Integral Control – Integrated Framework), wydany przez Komitet Organizacji Sponsorujących Komisję Treadway’a (The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission), 1992 r., <https://www.coso.org> (dostęp: 1.01.2023 r.).

Spółki publiczne potrzebują skutecznych rozwiązań pozwalających na wyeliminowanie lub co najmniej obniżenie ryzyk naruszenia prawa i standardów postępowania związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Książka jest przewodnikiem po zasadach dotyczących tworzenia i utrzymywania skutecznie funkcjonujących systemów zapewnienia zgodności działania (systemów compliance). Zaprezentowano w niej wiele przykładów rozwiązań oraz szeroko odwołano się do Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych 2021 i najnowszej normy ISO 37301, jak również komunikatów i stanowisk Europejskiego Urzędu Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych, Komisji Nadzoru Finansowego oraz Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie SA.

Książka jest przeznaczona dla menedżerów, compliance oficerów i pozostałych pracowników odpowiedzialnych za problematykę compliance w spółce publicznej oraz członków zarządu i rady nadzorczej, a także dla adwokatów, radców prawnych i wszystkich innych osób zainteresowanych zgodnością działania. Będzie również pomocna dla pracowników i członków organów pozostałych spółek kapitałowych i przedsiębiorców, którzy chcą wdrożyć w swoich organizacjach system compliance.

Alicja Piskorz-Szpytka – doktor nauk prawnych; radca prawny; posiada ponad 10-letnie doświadczenie w zakresie świadczenia doradztwa prawnego instytucjom finansowym i spółkom publicznym, zdobyte jako prawnik wewnętrzny jednej z największych instytucji finansowych w Polsce oraz w ramach prowadzonej kancelarii prawnej specjalizującej się w prawie rynku kapitałowego i prawie spółek; autorka wielu publikacji dotyczących prawa spółek, rynku kapitałowego i papierów wartościowych oraz compliance w podmiotach nadzorowanych.

Agnieszka Nalazek – radca prawny; certyfikowany doradca w Alternatywnym Systemie Obrotu, Approved Compliance Officer; posiada ponad 10-letnie doświadczenie w świadczeniu doradztwa prawnego na rzecz spółek publicznych, grup kapitałowych oraz kadry zarządzającej, zdobyte w ramach współpracy z wiodącą kancelarią prawną specjalizującą się w prawie spółek handlowych i prawie rynku kapitałowego oraz w ramach funkcji pełnionych w organach nadzorczych spółek; uczestniczka prac legislacyjnych poświęconych zmianom w obszarze prawa spółek handlowych; prelegentka na szkoleniach i warsztatach dotyczących ładu korporacyjnego w spółkach publicznych; autorka wielu publikacji dotyczących praktycznych aspektów prawa spółek handlowych.



9788382868258 W01P01

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca



9 788382 868258

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

